

# **АНТИБУЛІНГОВА ПОЛІТИКА В ЛІЦЕЇ №22 ВСТУП**

Основним завданням сучасної школи, що підтверджується і поширюється Міністерством освіти і науки України та міжнародною організацією ЮНІСЕФ, є створення нового освітнього простору, головними засадами якого є створення безпечного навчального середовища, а також забезпечення прав, свобод та інтересів дітей. Концепція «Нова українська школа» (НУШ) вимагає реформування існуючого алгоритму розвивальної, колекційної та профілактичної роботи, адже дуже часто в освітніх закладах виникає проблема булінгу та порушення норм поведінки учнями, що не дозволяє в повному обсязі досягти поставлених демократичних орієнтирів. Важливою умовою ефективності роботи працівників психологічної служби є розставлення пріоритетів та цілей, викладених в Законах України «Про освіту» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії боулінгу (цькуванню)»:

- взаєморозуміння;
- взаємоповага;
- дружня атмосфера;
- пріоритет прав людини;
- толерантність;
- постійний розвиток;
- активна життєва позиція;
- здоровий спосіб життя;
- людяність;
- порядність;
- повага до приватного життя;
- мир;
- єдина країна.

Головною метою антибулінгової політики у школі є навчання дітей і дорослих безпечній взаємодії в освітньому процесі, а також захист дітей від насильства та зловживань з боку однолітків та дорослих (батьків, опікунів або працівників навчальних закладів).

## **Розділ I ЗАВДАННЯ**

Маючи на меті створення безпечного освітнього простору, необхідно цей процес чітко сформулювати та зазначити завдання, які регламентують

антибулінгову політику. Аналізуючи питання безпечного освітнього середовища, були визначені основні завдання антибулінгової політики в Ліцеї№22:

1. Визначити поняття «булінгу» та його види;
2. виявити чинники, які перешкоджають безпеці учасників освітнього процесу;
3. Відпрацювати систему узгоджених поглядів та уявлень учнів, педагогів, психологів і соціальних педагогів, батьків на освітнє середовище ліцею;
4. Обґрунтувати умови організації безпечного освітнього середовища та вимоги (критерії) до його ефективної організації для кожного учасника освітнього процесу;
5. Скласти доступний алгоритм реагування та протидії боулінгу;
6. Сформувати конкретні рекомендації адміністрації ліцею, педагогічним працівникам, учням, батькам щодо організації безпечного середовища в навчальному закладі.

## **Розділ II**

### **БУЛІНГ**

Булінг (знуцання, цькування, залякування) – це зарозуміла, образлива поведінка, пов'язана з дисбалансом влади, авторитету або сили. Булінг проявляється в багатьох формах: вербальна, фізична, соціальна форми боулінгу та кіберзалякування.

#### **Стаття 1. Вербальний булінг**

Словесне знущання або залякування за допомогою образливих слів, яке включає в себе постійні образи, погрози й негативні коментарі про будь-кого (про зовнішній вигляд, релігію, етнічну приналежність, індивідуальність, особливості стилю одягу і т.п.).

#### **Стаття 2. Фізичний булінг**

Фізичне залякування або боулінг за допомогою агресивного фізичного залякування проявляється в багаторазових повторюваних ударах, стусанах, підніжках, блокуванні, поштовхах і дотиках.

#### **Стаття 3. Соціальний булінг**

Соціальне залякування або булінг із застосуванням тактики ізоляції полягає в тому, що когось навмисно не допускають до участі в роботі групи, до споживання їжі за одним столом, гри, занять спортом чи громадською діяльністю.

#### **Стаття 4. Кіберзалякування**

Кіберзалякування (кібернасильство) або булінг у кіберпросторі полягає у звинуваченні когось з використанням образливих слів, брехні та неправдивих чуток за допомогою електронної пошти, текстових повідомлень та повідомлень у соціальних мережах. Сексистські, расистські та подібні їм повідомлення створюють ворожу атмосферу, навіть якщо не спрямовані безпосередньо на дитину.

### **Розділ III ПОРЯДОК**

#### **Подання та розгляду (з дотриманням конфіденційності) заяв про випадки булінгу (цькування) в Ліцеї №22**

##### **Загальні питання**

1. Цей Порядок розроблено відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії боулінгу (цькуванню)».
2. Цей Порядок визначає процедуру подання та розгляду заяв про випадки булінгу (цькування).
3. Заявниками можуть бути здобувачі освіти, їх батьки/законні представники, працівники та педагогічні працівники ліцею, інші особи.
4. Заявник забезпечує достовірність та повноту наданої інформації.
5. У цьому Порядку терміни вживаються у таких значеннях:  
Булінг (цькування) – діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

Типовими ознаками булінгу (цькування) є:

1. систематичність (повторюваність) діяння;
2. наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);
3. дії або бездіяльність кривдника, наслідком якого є заподіяння психічної та /або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

### **Подання заяви про випадки булінгу (цькування)**

1. Здобувачі освіти, працівники та педагогічні працівники, батьки, інші учасники освітнього процесу, яким стало відомо про випадки булінгу (цькування), учасниками чи свідками якого стали, або підозрюють його вчинення по відношенню до інших осіб за зовнішніми ознаками, або про які отримали достовірну інформацію від інших осіб, зобов'язані повідомляти директору ліцею.
2. Розгляд та неупереджене з'ясування обставин випадків боулінгу (цькування) здійснюються відповідно до поданих заявниками письмових заяв про випадки булінгу (цькування) (далі – Заява).
3. Заяви, що надійшли на електронну пошту, отримує секретар, яка зобов'язана терміново повідомити керівника навчального закладу та відповідальну особу.
4. Прийом та реєстрацію поданих Заяв здійснює відповідальна особа, а в разі її відсутності – особисто директор ліцею або його заступник.
5. Заяви реєструються в окремому журналі реєстрації заяв про випадки боулінгу (цькування).
6. Форма та примірний зміст Заяви оприлюднюється на офіційному веб-сайті закладу.
7. Датою розгляду Заяв є дата їх прийняття.
8. Розгляд Заяв здійснює директор ліцею з дотриманням умови конфіденційності.

### **Відповідальна особа**

1. Відповідальною особою призначається працівник ліцею з числа педагогічних працівників.
2. До функції відповідальної особи відноситься прийом та реєстрація Заяв, інформування директора ліцею.
3. Відповідальна особа призначається наказом директора ліцею
4. Інформація про відповідальну особу та її контактний телефон оприлюднюється на офіційному сайті закладу(22school.if.ua).

### **Комісія з розгляду випадків боулінгу (цькування)**

1. За результатами розгляду Заяви директор приймає рішення про проведення розслідування випадків боулінгу (цькування) із визначенням уповноважених осіб.
2. З метою розслідування випадків боулінгу (цькування) уповноважені особи мають право вимагати письмові пояснення та матеріали у сторін.

3. Для прийняття рішення за результатами розслідування директор створює комісію з розгляду випадків боулінгу (цькування) ( далі Комісія) та скликає засідання.
4. Комісія створюється наказом директора ліцею
5. До складу комісії можуть входити педагогічні працівники ( у тому числі психолог, соціальний педагог), батьки постраждалого та булера, директор, інші зацікавлені особи.
6. Комісія у своїй діяльності керується законодавством України та іншими нормативними актами.
7. Якщо Комісія визначила, що це був боулінг (цькування), а не одноразовий конфлікт чи сварка, тобто, відповідні дії носять систематичний характер, то директор зобов'язаний повідомити уповноважені органи Національної поліції (ювенальна поліція) та Службу в справах дітей.
8. У разі, якщо Комісія не кваліфікує випадок як боулінг (цькування), а постраждалий не погоджується з цим рішенням, то він може одразу звернутися до органів Національної поліції України із заявою. Про це право директор ліцею має проінформувати постраждалу від булінгу сторону.
9. Рішення комісії приймаються більшістю її членів та реєструються в окремому журналі, зберігаються в паперовому вигляді з оригінальними підписами всіх членів комісії.
10. Потерпілий чи його/її представник можуть звернутися відразу до уповноважених органів Національної поліції України (ювенальна поліція) та Службу в справах дітей з повідомленням про випадки боулінгу (цькування).
11. Батьки зобов'язані виконувати рішення та рекомендації Комісії.

### **Терміни подання та розгляду заяв**

1. Заявники зобов'язані терміново повідомляти керівнику закладу про випадки боулінгу (цькування), а також подати заяву.
2. Рішення про проведення розслідування з визначенням уповноважених осіб видається протягом одного робочого дня з дати подання заяви.
3. Розслідування випадків боулінгу (цькування) уповноваженими особами здійснюється протягом трьох робочих днів з дати видання рішення про проведення розслідування.
4. За результатами розслідування впродовж 1 робочого дня створюється Комісія та призначається її засідання на визначену дату, але не пізніше, ніж через три робочих дні після створення Комісії.
5. Директор зобов'язаний повідомити уповноважені органи Національної поліції(ювенальна поліція) та Службу в справах дітей про кваліфікований Комісією випадок боулінгу (цькування) впродовж робочого дня.

## **Реагування на доведені випадки булінгу**

1. На основі рішення Комісії з розгляду випадків боулінгу (цькування), яка кваліфікувала випадок як боулінг (цькування), а не одноразовий конфлікт чи сварку, директор ліцею:

- повідомляє уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України (ювенальна поліція) та Служби в справах дітей про випадки боулінгу (цькування) в закладі освіти;

- забезпечує виконання заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили боулінг, стали його свідками або постраждали від боулінгу (цькування) (далі Заходи);

2. Заходи здійснюються заступником директора з виховної роботи у взаємодії з практичним психологом та затверджуються директором закладу;

3. З метою виконання Заходів можна запроваджувати консультаційні години практичного психолога, створювати скриньки довіри, оприлюднювати телефони довіри.

## **Відповідальність осіб причетних до боулінгу (цькування)**

1. Відповідальність за боулінг (цькування) встановлена статтею 173 п.4 Кодексу України про адміністративні правопорушення такого змісту:

**«Стаття 173 п.4». Булінг (цькування) учасника освітнього процесу.**

Булінг (цькування), тобто, діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи, або вчиняються такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого, тягне за собою накладення штрафу від 50 до 100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від 20 до 40 годин.

Діяння, передбачено частиною першою цієї статті, вчинене групою осіб, або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, - тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподаткованих мінімумів доходів громадян або громадські роботи на термін від 40 до 60 годин.

Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене малолітніми або неповнолітніми особами віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від

50 до 100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян або громадські роботи на термін від 20 до 40 годин.

Діяння, передбачене частиною другою цієї статті, вчинене малолітньою або неповнолітньою особою віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від 100 до 200 неоподаткованих мінімумів доходів громадян або громадські роботи на термін від 40 до 60 годин.

Неінформування директором навчального закладу уповноважених органів Національної поліції України про випадки боулінгу (цькування) учасника освітнього процесу тягне за собою накладення штрафу від 50 до 100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян або виправні роботи на термін до одного місяця з відрахуванням до двадцяти відсотків заробітної плати.

## **Розділ IV**

### **АЛГОРИТМ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ БУЛІНГУ**

1. Ознайомлення учасників освітнього процесу з нормативно- правовою базою та регулюючими документами щодо превенції проблеми насилля в освітньому середовищі.
2. Проведення зустрічей, круглих столів, семінарів, тренінгів із залученням представників правоохоронних органів, служб соціального захисту, медичних установ та інших зацікавлених організацій.
3. Запровадження програми правових знань у формі гурткової, факультативної роботи.
4. Організація роботи гуртків, факультативів з психології.
5. Створення інформаційних куточків для учнів з переліком організацій, до яких можна звернутися у ситуації насильства та правопорушень.
6. Ознайомлення вчителів та дітей з інформацією про прояви насильства та його наслідки.
7. Батьківські збори – це форма організації спільної діяльності батьків, учителів, практичного психолога та соціального педагога, яка передбачає їх спілкування з метою обговорення актуальних питань освітнього процесу, ухвалення рішень.
8. Консультації – форма роботи з батьками, яка передбачає надання фахівцями психологічної служби допомоги батькам із різних проблем родинного виховання.
9. Педагогічний консилиум – форма спілкування учнів, учителів, працівників психологічної служби навчального закладу та батьків, метою якої є цілісне, різнобічне вивчення особистості учня, вироблення єдиної педагогічної

позиції; визначення головних напрямів удосконалення виховного процесу зусиллями вчителів, батьків, самого учня;

10. Для успішного попередження та протидії насильству треба проводити заняття з вивчення навичок ефективного спілкування та мирного розв'язання конфліктів.

## **Розділ V**

### **МОНІТОРИНГ**

#### **Моніторинг за реалізацією антибулінгової політики**

1. Директор ліцею призначає уповноважену особу з питань реалізації антибулінгової політики.
  2. Призначена особа відповідає за реалізацію антибулінгової політики, реагування на будь-які сигнали стосовно її порушення, а також за внесення пропозицій стосовно змін до антибулінгової політики .
  3. Кожні півроку уповноважена особа повинна проводити загальний моніторинг рівня виконання вимог антибулінгової політики працівниками ліцею. Зразок анкети для проведення моніторингу наведено в додатку.
  4. Під час проведення такого загального моніторингу працівники можуть подавати пропозиції щодо внесення змін до антибулінгової політики та повідомляти про порушення її вимог на території ліцею.
  5. На основі результатів анкетування працівників відповідальна особа має підготувати звіт та передати його директору ліцею.
- Враховуючи результати моніторингу, директор повинен внести відповідні зміни до антибулінгової політики та ознайомити з ними усіх учасників освітнього процесу в ліцеї.

#### **Функціональні обов'язки відповідального за моніторинг.**

1. Отримання повідомлень про ризики для дітей та реагування на них;
2. Проведення не менше, ніж один раз на рік загального моніторингу рівня виконання вимог Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» та реагування на будь-які сигнали щодо його порушення. Для цього можна використовувати метод анкетування, опитування тощо (зразок додається). Під час проведення такого загального моніторингу працівники мають змогу повідомити про порушення вимог Закону України «Про внесення змін до



деяких законодавчих актів України щодо протидії боулінгу (цькуванню)» на території закладу;

3. Підготовка звіту за результатами анкетування працівників школи та подання його директору;

4. Консультування працівників щодо конкретних випадків порушення безпеки дитини;

5. Роз'яснення (у разі потреби) батькам, учням Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії боулінгу (цькуванню)», надання інформації щодо їх змін;

6. Інформування (у разі потреби) про випадки порушення безпеки дитини (ризик, загрози, насильство) таких компетентних органів, як поліція (шкільні офіцери поліції), соціальні служби.

### **Показники виконання вимог антибулінгової політики.**

#### **Ліцей запровадив та виконує антибулінгову політику.**

1. У ліцеї запроваджено реалізацію антибулінгової політики, яка містить принципи захисту дітей від насильства.

2. Стратегія та відповідні принципи захисту дітей дотримуються всіма працівниками включно з волонтерами та практикантами .

3. Стратегія визначає такі питання:

- порядок повідомлення та втручання, де поетапно зазначено, що слід робити, коли дитина стала жертвою насильства, коли її безпеці загрожують незнайомі люди, члени родини чи працівники навчального закладу;
- правила захисту особистих даних, які визначають методи збереження та поширення інформації про дітей;
- правила захисту зображень дітей, які визначають, як можна знімати дітей на фото або відео та поширювати їх зображення;
- правила доступу дітей до мережі інтернет і їх захисту від шкідливих матеріалів, розміщених у ній, включно з призначенням особи або осіб, відповідальних за нагляд за безпечним використанням комп'ютерної мережі.
- Принципи безпечних відносин між працівниками ліцею та дітьми, включно з повним списком поведінки, яка є неприйнятною при спілкуванні з школярами.

4. Директором ліцею призначено особу, відповідальну за реалізацію антибулінгової політики, при цьому чітко визначено всі її завдання .

**Ліцей здійснює нагляд за своїми працівниками для запобігання випадків насильства проти дітей.**

1. Прийняття на роботу нових працівників із перевіркою їхніх біографічних даних, характеристики та придатності для роботи з дітьми.
2. У випадках, коли виникають підозри щодо можливих загроз безпеці дітей або застосування насильства проти дітей працівниками освітнього закладу, у ліцеї завжди дотримуються вимог антибулінгової політики.

**Ліцей проводить навчання своїх працівників з питань захисту дітей від насильства та надання їм допомоги в небезпечних ситуаціях.**

1. Усі працівники ліцею, включно із практикантами, ознайомлені з антибулінговою політикою.
2. Усі працівники ліцею знають, як розпізнати чинники ризику й ознаки насильства проти дітей, а також правові аспекти захисту дітей (обов'язковість втручання для залучення правоохоронної системи).
3. Щонайменше один учитель або класний керівник ліцею пройшов навчання із практичного застосування методів та інструментів, які використовуються для навчання дітей захисту від насильства та зловживань (також при використанні інтернету), має плани відповідних занять і навчальні матеріали для дітей.
4. Класні керівники пройшли інструктаж з питань запобігання випадків знущань над однолітками серед дітей та реагування на них.
5. Працівники школи мають доступ до інформації про можливість отримання допомоги у випадках, коли підозрюється застосування насильства щодо дітей. Разом із контактними даними місцевих установ, які працюють в області захисту дітей і надають допомогу у надзвичайних ситуаціях (поліція, суд із сімейних питань, кризовий центр, центр соціальних послуг, медичні центри).

**Ліцей проводить навчання батьків з питань виховання без застосування насильства та захисту дітей від насильства.**

Виконання вимог означає:

1. На сайті освітнього закладу є вся необхідна інформація для батьків з таких питань:
  - виховання дітей без застосування насильства;
  - захист дітей від насильства та зловживань, загрози для дітей у мережі інтернет;
  - можливості для вдосконалення навичок виховання;
  - контактні дані установ, які надають допомогу у складних ситуаціях.

2. Усі батьки ознайомилися з антибулінговою політикою.

Показники виконання вимог стандарту:

- кількість батьків ознайомлених з антибулінговою політикою

**У Ліцеї №22 дітей навчають, які права вони мають, як вони можуть захистити себе від насильства.**

1. У ліцеї на годинах спілкування організовані заняття для дітей з питань прав дитини та захисту від насильства та зловживань (також у мережі інтернет).
2. Діти знають, до кого вони мають звертатися за порадами та допомогою у випадку насильства.
3. У ліцеї є електронні навчальні матеріали для дітей (книги, брошури, листівки) з питань прав дитини, захисту від ризиків насильства та зловживань правил безпечної поведінки в мережі інтернет.
4. Діти мають доступ до інформації про права дитини та можливості отримання допомоги у складних ситуаціях, зокрема про безкоштовні гарячі лінії для дітей та молоді на сайті ліцею.

**Ліцей проводить моніторинг своєї діяльності та регулярно перевіряє її на відповідність прийнятим стандартам захисту дітей.**

1. Прийняті правила та процедури для захисту дітей переглядаються щонайменше один раз на рік.
2. У рамках проведення контролю за дотриманням правил та процедур для захисту дітей у ліцеї проводяться консультації з дітьми та їхніми батьками (опікунами).
3. Щорічно готується внутрішній звіт про виконання в ліцеї антибулінгової політики.